

Завтур Віктор Андрійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

юрист 2 категорії Юридичної клініки

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ

Проголошення у КПК України серед завдань кримінального провадження забезпечення повного, швидкого, неупередженого розслідування та судового розгляду, під час якого жодна особа не повинна бути піддана необґрунтованому примусу, зумовив формування концептуально нових підходів до підстав та порядку застосування примусових заходів, а також гарантій прав осіб під час провадження відповідних правових процедур.

Одним із таких заходів є затримання особи без ухвали слідчого судді та суду, нормативному врегулюванню якого КПК України присвячує окремий параграф у Главі 18 КПК України. Не зважаючи на те, що затримання особи відноситься до традиційних інститутів кримінального процесуального права, має під собою вагоме доктринальне підґрунтя та багаторічний досвід практичної реалізації відповідних норм, дискусії щодо можливості вдосконалення його окремих положень не вщухають і залишаються предметом численних наукових досліджень.

Загалом, така увага до відповідних положень КПК України є абсолютно справедливою. Адже затримання, за своєю суттю та нормативною моделлю є заходом, що застосовується під час або одразу після вчинення особою кримінального правопорушення. Саме в цей проміжок часу, уповноважена службова особа має можливість зібрати максимальну кількість доказів, які стануть підставою для висунення підозри та обвинувачення. Тому, надзвичайно важливим є дотримання належної правової процедури затримання особи без ухвали слідчого

судді, аби забезпечити допустимість даних доказів, і як наслідок, судову перспективу кримінального провадження.

Відповідно до ч.1 ст. 208 КПК України, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор можуть здійснити обшук затриманої особи (ч.3 ст. 208 КПК України), а також застосувати захід забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна (ч.1 ст. 168 КПК України). Власне, саме під час проведення цих процесуальних дій потенційно можуть бути зібрані докази.

При чому, положення ст. 208 КПК України логічно розраховані на здійснення відповідних процесуальних дій до моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Водночас, ст. 214 КПК України не передбачає можливість здійснення затримання та супутніх слідчих дій до внесення відомостей у ЄРДР. У зв'язку із цим, М.М. Стоянов указує на формування поширеної практики, за якої, з метою забезпечення допустимості доказів, затримана особа спочатку доправляється до органу досудового розслідування, здійснюється внесення відомостей у ЄРДР, і лише потім проводяться усі інші процесуальні дії [1, с. 92]. Саме тому, видаються доволі обґрунтованими пропозиції доповнити ч.3 ст. 214 КПК України положеннями, які нормативно встановлять можливість

здійснення затримання особи у порядку ст. 207, 208 КПК України, обшуку затриманого, а також тимчасового вилучення у нього майна та документів, що посвідчують користування спеціальним правом до внесення відомостей у ЄРДР [2, с.308].

Інший аспект допустимості доказів, отриманих під час затримання уповноваженою службовою особою пов'язаний із дотриманням належної процедури проведення даного заходу. Так, наприклад, Д.В. Пономаренко вказує на необхідність визнавати недопустимими докази, які отримані під час затримання, що здійснюється всупереч встановленого законом порядку, зокрема, якщо особу затриману не безпосередньо під час вчинення злочину, як того вимагають приписи ст. 208 КПК України, а, наприклад, на наступний день після його вчинення [3]. Можливі й інші порушення процесуального порядку затримання, що потенційно потягнуть за собою недопустимість відповідних доказів. Наприклад, це може бути вчинення процесуальних дій із збирання доказів, суб'єктами, які не мають на це встановлених законом повноважень. Так, відповідно до ч.1 ст. 168 КПК України, тимчасове вилучення майна може здійснити будь-яка особа, яка затримала особу (тобто під час законного затримання, передбаченого ст. 207 КПК України), в той час як провести обшук затриманого можуть лише уповноважена службова особа, слідчий та прокурор під час затримання в порядку ст. 208 КПК України.

Ще один аспект, пов'язаний із забезпеченням допустимості доказів, зібраних під час затримання уповноваженою службовою особою, виникає у ситуаціях, коли приводом для первісного затримання є підстави не кримінально-правового характеру. Наприклад, уявімо ситуацію, за якої особа затримана через вживання алкогольних напоїв у громадських місцях (ст. 178 Кодексу України про адміністративні правопорушення), на вимогу службових осіб органу Національної поліції надала документ, що посвідчує особу. Під час ознайомлення із ним, було помічено, що документ має явні ознаки підробки, особу затримують і надалі

розпочинається досудове розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 358 Кримінального кодексу України.

Наведений приклад яскраво ілюструє, що підстава початкового затримання особи не охоплюється колом підстав, визначеними ст. 208 КПК України. В цьому контексті положення ст. 208 не достатньо корелюються із положеннями інших законів України і дещо не розраховані на затримання за підозрою у вчиненні триваючих злочинів. При вирішенні питання про допустимість доказів, що отримані таким шляхом, на нашу думку, слід звертати увагу на те, чи відповідало первісне затримання положенням Кодексу України про адміністративні правопорушення та ст. 30-35 Закону України «Про Національну поліцію». Крім того, враховуючи практику Європейського суду з прав людини, зокрема рішення у справі «Прадї проти Німеччини», «Яллох проти Німеччини», слід встановлювати, чи не були докази, здобуті під час або одразу після затримання, одержані шляхом застосування катування, жорсткого або такого, що принижує людську гідність поводження.

Список використаної літератури:

1. Стоянов М. М. Деякі питання допустимості речей і документів, вилучених при законному затриманні та затриманні уповноваженою службовою особою // Шляхи удосконалення кримінального процесуального законодавства : матеріали регіонального круглого столу, 19 квітня 2013 року / Нац. ун-т "Одеська юрид. акад." . – Одеса : Юрид. літ., 2013 . – С. 91-92.

2. Гловюк І.В. Законне затримання та затримання уповноваженою службовою особою: питання теорії та практики / І. В. Гловюк // Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". – 2014. – Т. 14. – С. 299-311.

3. Пономаренко Д. Недопустимість доказів. Тактика встановлення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/ponomarenko/article/26945>